ಎಂ. ಬಿ. ಪಾಟೀಲ*

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತ (೧೮೯೪-೧೯೧೫)

ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನವು ೧೯ ನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಂತರದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಇತರೇ ದೇಶಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಹಲವಾರು ವಿಧದಲ್ಲಿ 'ಮಾದರಿ ಮೈಸೂರು' ಎಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ (೧೮೩೧–೧೮೮೧) ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಕಮಿಶನರ್‌ಗಳ ನೇರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸರು ಮತ್ತು ದಿವಾನರುಗಳು ಅನುಸರಿಸಿದ ಉದಾರ ಆರ್ಥಿಕನೀತಿ, ಮುಂದಾಲೋಚನೆ, ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಉದಾರ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಣಿಜ್ಯ ನೀತಿ, ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ, ಕೈಗಾರೀಕರಣ, ಸಂಚಾರ–ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ಹೆಚ್ಚಳ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮಾದರಿ ಮೈಸೂರು ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಪೂರಕ ಅಂಶಗಳಾದವು.

ಬರಗಾಲದ ಬವಣೆ

೧೮೭೬–೭೮ ರಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ತೀವ್ರ ಬರಗಾಲ. (ಡವಗಿ ಬರ) ದೇಶದ ಇತರೇ ಭಾಗಗಳಂತೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಹು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅದು ರಂಗಾಚಾರ್ಲು, ಅವರು ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ. ರಂಗಾಚಾರ್ಲು ಅವರು ೧೮೮೩ ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಶೇಷಾದ್ರಿಅಯ್ಯರ್ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೮೮೩ ರಿಂದ ೧೯೦೧ ರವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಕೋಲಾರದ ಚಿನ್ನದ ಗಣಿ ಉದ್ಯಮ (೧೮೮೬), ಕಾಫೀ ತೋಟದ ಉದ್ಯಮ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳ ರಚನೆ (೧೮೮೪), ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು (೧೮೯೪).

ಬಡ ರೈತರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು

ಅಂದಿನ ಬಡರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೊಸ ಚಾಲನೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಕಾವಿಸಾಲ ಕಾನೂನು (೧೮೭೬), ಡೆಕ್ಕನ್ ರೈತರ ಪರಿಹಾರ ಕಾನೂನು (೧೮೭೯), ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಸಾಲ ಕಾನೂನು (೧೮೮೩) ರೈತರ ಸಾಲ ಕಾನೂನು (೧೮೮೪) ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು. ಆದರೆ, ಈ ಯಾವ ಕಾನೂನುಗಳೂ ರೈತರಿಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದವು.

* ಸಂಪಾದಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಕಾವೇರಿ ಭವನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೯.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪುರಂದರೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾ|| ರಾನಡೆ ಮತ್ತು ವಿಲಿಯಂ ವೆಡರ್ ಬರ್ನ್ ಅವರಿಂದ ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ೧೮೯೪ ರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರಿಗೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಅನೇಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದರೂ, ರೈತರೇ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವ ಅವರಿಂದಲೇ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದದ್ದು ೧೯೦೪ ರ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ನಂತರವೇ. ಆದರೆ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ಅಂದರೆ ೧೮೯೪ ರಲ್ಲಿ ಸುಸಂಘಟಿತ, ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಇವುಗಳು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ (೧೮೮೦) ಕಂಪನಿ ಕಾನೂನನ್ನು, ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಮೂಲೋದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವದ ಹಲವಾರು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೂಡು ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಒಂದು ಸಮ್ಮಿಳನವೇ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಇನ್ನೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಭದ್ರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಪನಿಯ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ರಚಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಇವುಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಈ ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರು ತಾವು ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದ ದುಬಾರಿ ಬಡ್ಡಿಯ ಹಳೆಯ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ಮತ್ತು ರೈತರಿಗೆ ದುಬಾರಿ (ಸುಲಿಗೆ) ಬಡ್ಡಿಯಿಂದ (ದೊಡ್ಡ ರೈತರು ಜಮೀನುದಾರರಿಂದ) ದೂರ ಇಡುವದು, ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹೊಸ ಸಾಲ ನೀಡುವುದು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸದಸ್ಯರ ಯಾವುದೇ ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ನಂಬುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನು ಹೊಂದಿದ್ದ, ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ರೈತರ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಷ್ಟ ಅನುಭವಿಸಿದಾಗ ಸದಸ್ಯರೇ ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಸದರಿ ನಷ್ಟವನ್ನು ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇವುಗಳು 'ಕಂಪನೀಸ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಬಯ್ ಗ್ಯಾರಂಟಿ' ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ರಚನೆಗೊಂಡವುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಠೇವಣಿ ಮತ್ತು ಸಾಲದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಲವನ್ನು ಸುಲಭ ಕಂತುಗಳ ಮೂಲಕ ತೀರಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಜಮೀನಿನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ತಾನು ನೀಡುವ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಶೇ. ೪ ರಂತೆ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದರೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಶೇ. ೫ ರಿಂದ ೬ ದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮ ಲಾಭಾಂಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಭಾಗವನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆ ವೆಚ್ಚವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಕಾಯ್ದ ನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳವನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹಣಕಾಸಿನ ನಿರ್ವಹಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಡ್ಡಿದರ ಇತರೇ ಮೂಲದ ಸಾಲಗಳ ಬಡ್ಡಿಗಿಂತ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತವು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೮೯೪ ರಲ್ಲಿ ೧೭ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪಾಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು, ಎರಡನೆಯ ಬ್ಯಾಂಕು ೫೩ ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ೧೮೯೭ ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ (೧೮೯೯), ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ

ಮತ್ತು ಸರಗೂರುಗಳಲ್ಲಿ (ಹೆಗ್ಗಡದೇವನ ಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ೧೮೯೪–೧೮೯೮ ರ ೫ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೫೯ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಳಗೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ೩೦೦೦ ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಳಗೊಂಡಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ೮ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಹಣವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ನೀಡಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರವೇ ನಡೆಸಿದ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ೧೯೦೧ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ೬೪ ಇಂತಹ ವ್ಯವಸಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಇದ್ದುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಆದರೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಬಳಕೆಗಿಂತ ದುರುಪಯೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೇವಲ ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅವಸಾನ ಹೊಂದಿದವು.

ಅವಸಾನದತ್ತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಸರ್ಕಾರವೇ ವರದಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸದೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ೧೯೧೭ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡವು. ಇವುಗಳು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾದ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು :–ಸಾಲದ ಮೇಲಿನ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿದರ, ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಂದ ಸಾಲದ ದುರುಪಯೋಗ ಅಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿಯ ಸಾಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಹೊರಗಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಡ್ಡಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ತಾವು ಬ್ಯಾಂಕಿಗೆ ಸುಸ್ತಿದಾರರು ಆದದ್ದು, ಬಡರೈತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ನೀಡಿದ್ದು, ಸದರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರದ ಹಿಡಿತ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದು.

ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೧೩೦ ವರ್ಷ ದೀರ್ಘ ಚರಿತ್ರೆ ಉಂಟು, ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ೧೮೬೩ ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ (೧೮೪೦) ಶಾಖೆಯೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ಆದರೆ ಅದು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಆ ಶಾಖೆಯನ್ನು ೧೮೭೮ ರಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಬೊಂಬಾಯಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹತ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ಹುಂಡಿಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ನೆರವಾಗಲು ಈ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ತೆರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಆದ ಹಿನ್ನೆಡೆಯಿಂದ ಸದರಿ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಅದರ ವೈವಾಟನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಶಾಖೆಗೆ (೧೮೭೦) ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ೧೮೬೪ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶಾಖೆಯನ್ನು (ದಂಡು ಪ್ರದೇಶ) ೧೮೬೮ ರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಶಾಖೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು.

ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಪ್ರಥಮ ಬ್ಯಾಂಕ್

ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ೧೮೭೪ ರಲ್ಲಿ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಪ್ರಥಮ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದವು ಅವುಗಳೆಂದರೆ : ರಾಜಧಾನಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಟೌನ್‌ಬ್ಯಾಂಕ್ ಇವುಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ. ೨೦ ಸಾವಿರ ಮತ್ತು. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬಂಡವಾಳದೊಂದಿಗೆ ಪರಿಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಇವುಗಳು ೧೯೧೩ ರ ನಂತರ ಮುಂದುವರೆದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರು ನಗರವು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಷ್ಟು ಮುಂದುವರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೮೯೯ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ೧೮೩೧ ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾದ ಹಲವಾರು ಆಡಳಿತ ಕಛೇರಿಗಳು, ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ನಗರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ ವೈವಾಟುಗಳು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಬೃಹತ್ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗಿಂತ ಸುಮಾರು ಆರು ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ಅಂದರೆ ೧೮೬೮ ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮೂಡಿಬರಲು ಅನುವಾಯಿತು.

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ೧೮೮೫ ರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ (ಲಿ) ಅತೀ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸುದೀರ್ಘ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಹಿರಿಮೆ ಇದರದು. ಸದರಿ ಬ್ಯಾಂಕು ಸುಮಾರು ೮೦ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಸೇವೆಯ ನಂತರ ೧೯೬೫ ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ರಿಜರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಮುಂದುವರಿಸದ ಕಾರಣ ಮುಚ್ಚಬೇಕಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೮೮೪ ರಿಂದ ೧೯೦೮ ರ ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ದಶಕಗಳ ಕಾಲಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೭ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪನಿಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದು ತದನಂತರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವಸಾನ ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅವುಗಳ ವಿವರ ಈ ರೀತಿ ಇರುವುದು :– ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಟೌನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೮೯೧), ಮೈಸೂರು ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೮೯೧), ಚಾಮರಾಜೇಶ್ವರ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಚಾಮರಾಜನಗರ (೧೮೯೨) ನಂಜನಗೂಡು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೮೯೩), ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಚಾಮರಾಜನಗರ (೧೮೯೪), ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮಂಡ್ಯ (೧೮೯೪), ವಿಜಯನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ (೧೮೯೫), ಸರ್ವಜನವೃದ್ಧಿನಿ ಕಂ. ಮೈಸೂರು (೧೮೯೫) ಶ್ರೀನಿವಾಸಸ್ವಾಮಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಚಾಮರಾಜನಗರ (೧೮೯೬); ಹುಣಸೂರು ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೮೯೭), ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ (೧೮೯೭), ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ (೧೯೦೦), ಶ್ರೀ ಹಿಮವತ್ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ (೧೯೦೧) ಮತ್ತು ನಂಜನಗೂಡು ನಂಜುಂಡೇಶ್ವರ ಬ್ಯಾಂಕು (೧೯೦೮) ಮುಂತಾದವುಗಳು.

ಸಹಕಾರಿ ವಲಯದ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ೧೯೦೪ ರಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಕಂಪನಿ ಕಾನೂನು (೧೮೬೦) ಭಾರತದಲ್ಲಿ 'ರೈಪಿಸಿಯನ್' ಮಾದರಿಯ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ೧೯೦೧ ರಲ್ಲಿ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಲಾ ಎಂಬವರ ಹಿರಿತನದಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಜನ್ ಅವರು ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆದರ ಅನ್ವಯ ೧೯೦೪ ರಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನನ್ನು ಪರಿಮಿತ (ಲಿಮಿಟೆಡ್) ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವು ೧೯೦೫ ರಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವತಂತ್ರ 'ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ರೆಗ್ಯುಲೇಷನ್ ಎರಡನ್ನು ರಚಿಸಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿತು.

ಮೈಸೂರಿನ ಸಹಕಾರಿ (ನಿಯಮಾವಳಿ) ಕಾನೂನು ೧೯೦೫, ಭಾರತದ ಸಹಕಾರಿ ೧೯೦೪ ರ ಕಾನೂನಿಗಿಂತ ಹಲವಾರು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಗತಿಪರ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೂ ಕೇವಲ ವ್ಯವಸಾಯ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ರಚನೆಗೆ ಒಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಮುಂದೆ ೧೯೧೨ ರಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಮತ್ತು ಪತ್ತೇತರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ, ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೈಸೂರಿನ ೧೯೦೫ ರ ಕಾನೂನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ ಮೂಡಿ ಬರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತಲ್ಲದೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಇಲಾಖೆಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಅವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಮುಂದೆ ೧೯೧೨ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಕಾಯಂಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಯುರೋಪ್ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಲು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ

ಯನ್ನು (ರಾಮರಾವ್) ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಮಿತ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಲಾಯಿತು ಇದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ರಾಜ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ೧೯೦೯ ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ ಪಡೆದ ಕೀರ್ತಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನದಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಮೂಡಿಬಂದ ಗ್ರಾಹಕರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಇಲ್ಲಿ (ಬೆಂಗಳೂರು ಮೈಸೂರು, ಕೋಲಾರ) ಬಹು ಬೇಗನೇ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡವು. ಮೈಸೂರು ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಸೊಸಾಯಿಟಿ (೧೯೦೬) ಸದ್ಯದ ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ. ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಇಂತಹ ಐದು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ೧೯೦೫-೦೬ ರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದವು. ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕಗೊಳಿಸಲು ೧೯೧೦ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ, ನಿವೃತ್ತ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಗಳನ್ನು ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಗೌರವ ಸುಪರವಾಯಿ ಜರ್' ಎಂದು ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನದ ಸಹಕಾರಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೂ. ನಂತೆ 'ಪಾಕೇಟ್ ಮನಿ' ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಮೂಡಿ ಬರಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು.

ಫೆಡರಲ್ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು

೧೯೧೨-೧೩ ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸಂಸ್ಥೆ ಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇವುಗಳ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಸಹ ಆಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದ್ದರಿಂದ ೧೯೨೧ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯ ಮನೋ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರೆಪಿಸಲು ಕನಿಷ್ಟ ಮೂರುನೂರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ೫ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ (ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಕಡೂರು ಮತ್ತು ತುಮಕೂರು) ೧೯೧೫ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ 'ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯೋಜನೆ' ಎಂದು ಕರೆಯ ಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಅನ್ವಯ ಪ್ರತಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಿಂದ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಆಣೆ ಇಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಐದು ರೂ. ವರೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸದರಿ ಹುಂಡಿರೂಪದ ಹಣದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ನಾಲ್ಕು ಆಣೆ ಇಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿವರೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಏಜೆಂಟರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ತನ್ನ ಹಣದಿಂದ ಕಮಿಶನ್ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ದಕ್ಷತೆ ಇಂದ ತಾಲ್ಲೂಕು ಟ್ರೆಜರಿಗಳು (ಖಜಾನೆ) ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ೧೯೨೨-೨೩ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಸದರಿ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೂ ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯ ಮನೋಭಾವನೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸು ವಲ್ಲೂ ಸಹಾಯಕವಾಗಿತ್ತು.

ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು ೧೯೧೩

ಮೈಸೂರು ಕಂಪನಿ ಕಾನೂನು ೧೮೮೫ ರ ಅನ್ವಯ ೧೯೧೩ ರಲ್ಲಿ ಈ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೧೨ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮ್ಮೇಳನ ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಣೆ ಅಂದಿನ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದ ಸರ್ ಎಂ.

ವಿಶ್ವೇಶರಯ್ಯನವರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜರು ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಠೇವಣಿಗಳನ್ನು ಇಡುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರವು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹೊರನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಒಡೆತನದ ಈ ಬ್ಯಾಂಕು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿದ್ದು ಸರ್ಕಾರದ ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸಹಾಯಕವಾಗಿತ್ತು.